

Posudek disertační práce Mgr. Lenky Sládkové Státní umělecké ceny za První republiky

Tématem disertační práce Mgr. Lenky Sládkové se stala problematika udělování státních uměleckých cen předávaných v období dvacátých a třicátých let 20. století, respektive jejich administrace a provoz. Jakkoli její centrální zájem představuje oblast literatury, všímá si též problematiky státního oceňování v oblasti dramatické, přehledovou formou též hudební.

Předně je potřeba říct, že jde o výzkum původní, v mnohých ohledech odhalující dosud nepovšimnuté či dosud jen rámcově zvažované prameny. Autorka analyzuje proces udílení státních cen z hlediska různorodých rovin – kulturních, politických aj., které se logicky na jejich ustanovení a realizaci podílejí. Shrnuje historické souvislosti spojené s udílením státních cen před vznikem ČSR v roce 1918. Poté se zaměřuje na charakteristiku ministerstva školství a národní osvěty, a to jak z perspektivy personální analýzy konkrétních tvůrců této konkrétní agendy (Dršina, Kvapil, Wirth, Vodák, Lom), tak z hlediska průběžného prověřování různorodých strategií v průběhu sledovaného dvacetiletí, jak se rýsovaly na pozadí organizace a uspořádání druhého ministerského oddělení, které bylo agendou státních uměleckých cen pověřeno. Zvláště podstatná perspektiva je věnována mnohdy komplikované snaze vyvážit prostřednictvím udílení cen v republice třaskavou národností otázkou, stejně jako otázkou vlivu různorodých ideových proudů a preferencí. Cenné jsou detailní charakteristiky úprav kategorií cen, výše a role finanční prémie a s tím související frekvence (periodicity) udílení a její širší kulturní a společenská reflexe. Podnětná je rovněž konfrontace agendy a realizace státních cen s cenami nakladatelskými, které podstatným způsobem proměnily v kontextu 30. let charakter a prestiž státní ceny.

Podstatnou a vítanou pozornost autorka věnuje – a to na základě často detailních a přesvědčivě komponovaných analýz – rovněž strategiím a důvodům odmítnutí přijetí cen (Hora, Vančura). Zde by rozhodně mělo do užšího spektra její pozornosti vstoupit rovněž širší spektrum různorodých egodokumentů, čehož si je ale autorka vědoma a tuto perspektivu vytyčuje ve finále své práce jako linii dalšího rozvíjení jejího výzkumu. Cenné jsou rovněž případové ukázky z dobových polemik, které vedli vybraní představitelé soudobého literárního a kulturního života o povaze i praktikách udílení cen (Dyk, Šalda aj.). Hodnotu má rovně autorčina trvalá pozornost věnovaná snaze udržet umělecká kritéria posuzování uměleckých děl, a to často v tlaku politického, národnostního aj. spektra otázek vycházejícím z multietnického založení ČSR. Třebaže by mohla být širší a detailnější – podnětné informace přináší rovněž závěrečná kapitola, kde se autorka spíše formou případové perspektivy soustředí na reflexi cen v dobové publicistice.

Významnou dokumentární hodnotu pak mají závěrečné přílohy sestavené z archivních dokumentů, tedy Přehled laureátů s oceněnými díly a výkony jednotlivých ročníků státních uměleckých cen (1920–1937), dále Přehled porotců jednotlivých ročníků státních uměleckých cen (1920–1938) a soubor Širší a užší výběry děl a výkonů jednotlivých ročníků státních uměleckých cen (1920–1937).

Předložená práce je cenná zejména pro její původní zpracování širokého archivního a dokumentárního materiálu. Coby oponent poněkud váhám nad využitím a způsobem práce s úvodními metodologickými kapitolami – tedy zvláště nad reflexí sociologických kategorií a pojmů Pierra Bourdieua, méně pak nad způsobem využití poznatků z monografie Jamese F. Englishe *Ekonomie prestiže* (zde uplatněn důraz na představu různých forem kapitál). Zvolené knihy pochopitelně nezlehčují ani nerozporují, je ovšem zřejmé, že spektrum výchozích metodologických podnětů, které nabízejí a které lze při zpracování korpusu materiálu uplatnit, je bezesporu širší; a práci schází podstatnější zdůvodnění, proč právě tyto a ne jiné práce autorka zvolila jako klíčové úhly metodologické perspektivy.

Na rozdíl od souborné studie o českých literárních cenách Pavla Janáčka a Jiřího Trávnicka, která představuje vhodné kontextové uvedení do problematiky prvorepublikové státní ceny a jejího místa v soustavě kulturních vyznamenání, a zvolené práce Mileny Bartlové, inspirativní pro tematizaci konfliktu státní a národní identity, který autorka dobře a funkčně rozvíjí na příkladech debat ohledně oceňování představitelů menšinových literatur, představují výše uvedené práce – zdá se mi – spíše jakousi „splátku“ metodologickému trendu, který ale – a to je podstatné – není navzdory silným autorčiným proklamacím ve vlastních výkladových kapitolách disertace intenzivně a smysluplně rozveden. Jako by tak práce byla postavena na dvou pilířích – „metodologickém“, který je spíše zobecňující a proklamativní povahy, nutně zjednodušujícího formátu, a druhém praktickém, který ve vlastním slova smyslu není s úvodními metodologickými výzvami funkčněji svázán, avšak přináší, dalo by se říci – navzdory úvodní proklamací – značné množství pozoruhodných a z původního archivního materiálu vyzískaných informací. Zvláště patrně se tento deficit ukazuje při rozvaze nad metodologií Pierra Bourdieua, která je v práci zpřítomněna spíše v hrubších souvislostech, řekl bych příliš „školsky“ a lapidárně, bez ohledu na širší relevance, které tento postoj implikuje a jenž se vyvíjel v pozdějších různorodých uplatněních a diskusích. Zejména je ovšem tato perspektiva patrná při vlastním výkladovém postupu, který autorka v práci využívá a který je v tom nejlepší slova smyslu standardním projevem seriózní, de facto pozitivisticky založené badatelské práce, kterou předvedla. Pro uvědomí si toho, že uvažujeme-li historicky o

problematicke státní ceny, uvažujeme o komplexu různorodých společenských a uměleckých rovin a o průsacích řady elementů a hledisek, je perspektiva „literárního pole“ na jedné straně příliš širokým, na druhé straně příliš sofistikovaných konceptem; autorčin vlastní přístup je tak nejbližší postupům literární sociologie, jak ji v domácím kontextu známe od dob F. V. Krejčího, což chápu jako dobrý signál spíše konzervativního autorčina pracovního založení.

Materiálovou základnu a její praktické rozvedení v práci Lenky Sládkové považuji za cenný příspěvek k poznání tematizované problematiky; práci – která je prostá jakýchkoli formálních a technických nedostatků a splňuje kritéria kladená na práci disertační – doporučuji k obhajobě.

Praha 30. 5. 2023

Doc. PhDr. Jan Wiendl, Ph.D.

Ústav české literatury a komparatistiky, FF UK